

Ειδική μαθησιακή διαταραχή

Βασίλειος Κωτούλας – vaskotoulas@gmail.com –

Πέμπτη 9 Σεπτεμβρίου 2021

Δομή παρουσίασης

- Περιγραφή της ΝΑΔ: Ειδική Μαθησιακή Διαταραχή
 - Διαγνωστικά κριτήρια
 - Δυσκολίες στην ανάγνωση
 - Δυσκολίες στην γραπτή έκφραση
 - Δυσκολίες στα μαθηματικά

Περιγραφή της νευροαναπτυξιακής διαταραχής κατά DSM 5

Διαγνωστικά κριτήρια κατά DSM5

- A. Δυσκολίες στην εκμάθηση και χρήση ακαδημαϊκών δεξιοτήτων, όπως υποδεικνύεται από την παρουσία τουλάχιστον ενός από τα ακόλουθα συμπτώματα που έχουν επιμείνει για τουλάχιστον 6 μήνες, παρά την παροχή υποστηρικτικών παρεμβάσεων που στοχεύουν στις δυσκολίες αυτές:
1. Ανακριβής ή αργή και κοπιαστική ανάγνωση λέξεων (π.χ., διαβάζει λανθασμένα μεμονωμένες λέξεις ή αργά και διστακτικά, συχνά μαντεύει λέξεις, δυσκολεύεται να διαβάζει φωναχτά τις λέξεις).
 2. Δυσκολία κατανόησης του νοήματος του κειμένου που διαβάζει (π.χ., μπορεί να διαβάσει το κείμενο με ακρίβεια αλλά δεν κατανοεί την ακολουθία, τις σχέσεις, τα συμπεράσματα ή τις βαθύτερες έννοιες όσων διαβάζει).
 3. Δυσκολίες στην ορθογραφία (π.χ. μπορεί να προσθέτει, να παραλείπει ή να αντικαθιστά φωνήεντα ή σύμφωνα).
 4. Δυσκολίες στη γραπτή έκφραση (π.χ. κάνει πολλαπλά γραμματικά ή σημεία στίξης λάθη μέσα σε προτάσεις, κακή οργάνωση παραγράφων, η γραπτή έκφραση στερείται σαφήνειας).
 5. Δυσκολίες στην κατανόηση των αριθμών, της σειράς γεγονότων ή των υπολογισμών (π.χ. δεν κατανοεί τους αριθμούς, το μέγεθός τους και τις σχέσεις, μετράει στα δάχτυλα για να προσθέσει μονοψήφιους αριθμούς αντί να θυμάται το μαθηματικό γεγονός όπως κάνουν οι συμμαθητές του, χάνεται στους αριθμητικούς υπολογισμούς και μπορεί να ακολουθήσει άλλους αλγορίθμους).
 6. Δυσκολίες στον μαθηματικό συλλογισμό (π.χ, έχει σοβαρή δυσκολία στην εφαρμογή μαθηματικών εννοιών, γεγονότων ή διαδικασιών για την επίλυση ποσοτικών προβλημάτων).

Διαγνωστικά κριτήρια κατά DSM5

- Β. Οι ακαδημαϊκές δεξιότητες που επηρεάζονται είναι ουσιαστικά και ποσοτικώς χαμηλότερες από τις αναμενόμενες για την ηλικία του ατόμου και προκαλούν σημαντικές παρεμβολές στις ακαδημαϊκές ή επαγγελματικές επιδόσεις, ή σε δραστηριότητες της καθημερινής ζωής, όπως επιβεβαιώθηκε από τυποποιημένες δοκιμασίες και κλινική εκτίμηση. Για άτομα ηλικίας μεγαλύτερης των 17 ετών, τεκμηριωμένο ιστορικό εκδήλωσης μαθησιακών δυσκολιών μπορεί να αντικαταστήσει την τυποποιημένη αξιολόγηση.
- Γ. Οι μαθησιακές δυσκολίες ξεκινούν κατά τη διάρκεια της σχολικής ηλικίας, αλλά μπορεί να μην εκδηλωθούν πλήρως έως ότου οι απαιτήσεις για εκείνες τις ακαδημαϊκές δεξιότητες που πλήττονται από ακαδημαϊκά προβλήματα εξαντλούν τις περιορισμένες ικανότητες (πχ όπως σε χρονομετρημένες δοκιμές, ανάγνωση ή σύνταξη σύνθετων κειμένων σε συγκεκριμένο χρόνο, υπερβολικά μεγάλο ακαδημαϊκό φόρτο).
- Δ. Οι μαθησιακές δυσκολίες δεν μπορούν να αποδοθούν σε νοητική καθυστέρηση, μη διορθωμένη οπτική ή ακουστική οξύτητα, άλλες ψυχικές ή νευρολογικές διαταραχές, ψυχοκοινωνικές αντιξοότητες, έλλειψη επάρκειας στη γλώσσα της ακαδημαϊκής διδασκαλίας ή ανεπαρκή διδασκαλία.

Σημείωση: Τα τέσσερα διαγνωστικά κριτήρια πρέπει να πληρούνται με βάση την κλινική σύνθεση του ιστορικού του ατόμου (αναπτυξιακό, ιατρικό, οικογενειακό, εκπαιδευτικό), σχολικές εκθέσεις και ψυχοεκπαιδευτική εκτίμηση.

Περιγραφή της νευροαναπτυξιακής διαταραχής κατά DSM 5

Δυσκολίες στην Ανάγνωση

- Ακρίβεια ανάγνωσης λέξεων / κειμένου
- Ευχέρεια ανάγνωσης λέξεων / κειμένου
- Κατανόηση ανάγνωσης

Σημείωση: Η «δυσλεξία» είναι ένας εναλλακτικός όρος που χρησιμοποιείται για να αναφέρεται σε ένα μοντέλο μαθησιακών δυσκολιών που χαρακτηρίζεται από προβλήματα στην ακριβή (ή άπταιστη) αναγνώριση λέξεων, την κακή αποκωδικοποίηση και τις κακές ορθογραφικές ικανότητες. Εάν ο όρος «δυσλεξία» χρησιμοποιείται για να χαρακτηρίσει αυτό το συγκεκριμένο μοτίβο δυσκολιών, είναι επίσης σημαντικό να προσδιοριστούν τυχόν πρόσθετες δυσκολίες που υπάρχουν, όπως δυσκολίες στην κατανόηση της ανάγνωσης ή στο μαθηματικό συλλογισμό.

Δυσκολίες στην γραπτή έκφραση

- Ορθογραφική ακρίβεια
- Γραμματική και ακρίβεια στίξης
- Σαφήνεια ή οργάνωση της γραπτής έκφρασης

Δυσκολίες στα μαθηματικά

- Αίσθηση αριθμού
- Απομνημόνευση αριθμητικών γεγονότων
- Ακριβής ή ρευστός υπολογισμός
- Ακριβής μαθηματικός συλλογισμός
- Σημείωση: Η «δυσαριθμησία» είναι ένας εναλλακτικός όρος που χρησιμοποιείται για να αναφερθεί σε ένα μοτίβο δυσκολιών που χαρακτηρίζονται από προβλήματα στην επεξεργασία των αριθμητικών πληροφοριών, την εκμάθηση αριθμητικών στοιχείων, και την εκτέλεση υπολογισμών με ακρίβεια. Εάν η δυσαριθμησία χρησιμοποιείται για τον καθορισμό αυτού του συγκεκριμένου μοντέλου μαθηματικών δυσκολιών, είναι επίσης σημαντικό να προσδιορίσετε τυχόν πρόσθετες δυσκολίες που υπάρχουν, όπως δυσκολίες στη μαθηματική συλλογιστική ή την ακρίβεια της χρήσης των λέξεων στον συλλογισμό.

ICD 10

- **F81.0 ΔΙΑΤΑΡΑΧΕΣ ΣΤΗΝ ΑΝΑΓΝΩΣΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΟΡΘΟΓΡΑΦΙΑ**
Σημαντική και εκτεταμένη δυσκολία στις δεξιότητες της ανάγνωσης και της γραφής. Συνυπάρχουν δυσκολίες στην κατανόηση κειμένων, δυσκολίες στην αναγνώριση λέξεων κατά την ανάγνωση. Συχνά οι δυσκολίες στην ανάγνωση συνδέονται και με δυσκολίες στην ορθογραφία που παραμένουν και όταν υπάρξει βελτίωση στην αναγνωστική ικανότητα. Οι δυσκολίες αυτές μπορεί να είναι συνοδευτικές συναισθηματικών διαταραχών και προβλημάτων συμπεριφοράς.
- **F81.1 ΜΕΜΟΝΩΜΕΝΗ ΔΙΑΤΑΡΑΧΗ ΣΤΗΝ ΟΡΘΟΓΡΑΦΙΑ** Έντονες και σημαντικές δυσκολίες στην ανάπτυξη δεξιοτήτων ορθογραφίας χωρίς την προϋπαρξη διαταραχών στην ανάγνωση και χωρίς να μπορούν να δικαιολογηθούν από την ηλικία, την ύπαρξη προβλημάτων όρασης και ακατάλληλου σχολικού περιβάλλοντος

Περιγραφική έκθεση

Περιοχές στις οποίες καταγράφονται εκδηλώσεις που σχετίζονται με την ειδική μαθησιακή διαταραχή

Περιοχή	Εκδηλώσεις – λάθη
Λόγος	Πρόσληψη, έκφραση, έναρξη και συνέχιση συζήτησης, τυχόν ελλείμματα στη φωνολογική επεξεργασία, δυσκολίες εκφοράς, πραγματολογική διαταραχή.
Ανάγνωση	Καταγραφή δυσκολιών α) στην εκμάθηση των γραφοφωνημικών αντιστοιχιών, β) στην εκμάθηση του μηχανισμού. Επισημαίνεται πως η αναφορά σε ιδιαίτερα λάθη και παραδείγματα θα βοηθήσει στην κατάρτιση προγράμματος.
Γραφή	Μπερδεύει, παραλείπει, αντιμεταθέτει, προσθέτει γράμματα. Δεν τηρούνται οι συμβάσεις (κατευθύνσεις, αποστάσεις, κεφαλαία). Προβληματικός τονισμός. Καμιά έννοια συνέπειας στην ορθογραφία. Χαρακτηριστικά του κειμένου που έχει δημιουργήσει
Συλλογισμός	Δε χρησιμοποιεί στρατηγικές που οδηγούν σε αποτέλεσμα, δεν μπορεί να διαφοροποιήσει την επεξεργασία όταν δεν οδηγείται πουθενά.
Κοινωνικές σχέσεις	Καταγραφή των ενεργειών του σε κάθε περιβάλλον στο σχολείο. Αναφορά σε θέματα συνέπειας απέναντι στις υποχρεώσεις του. Αυτοεικόνα. Δυσκολίες κοινωνικής αλληλεπίδρασης. Παρατηρήσεις σχετικά με τις παρέες και την αποδοχή

Παραγωγή γραπτού λόγου

Η πραγματικότητα...

Δεν πρέπει να έχουν της γενικής Αφροσύνης
γιατί είναι μια πολύ παλαιά και ανώμαλη
κατασκευή που είναι η βάση των
ιδανικών που πορεύονται στην
κατανομή! Γιατί αυτά είναι στην
πραγματικότητα που είναι να φιλίσουν
να αναρροφούν τις ιδιότητες ή να καταργήσουν
το της αφύσικης κατανομή που είναι
γιατί είναι η αιτία που είναι να είναι
η ίδια η φύση που είναι η ίδια η φύση
Δεν είναι να είναι η ίδια η φύση
~~η ίδια η φύση~~ η ίδια η φύση που είναι η ίδια η φύση
και είναι η ίδια η φύση που είναι η ίδια η φύση
και είναι η ίδια η φύση που είναι η ίδια η φύση
και είναι η ίδια η φύση που είναι η ίδια η φύση
και είναι η ίδια η φύση που είναι η ίδια η φύση

Ορθογραφία: Σύγκριση ικανών και φτωχών ορθογράφων

Ωριμοί / Ικανοί Ορθογράφοι	Φτωχοί Ορθογράφοι
Πλήρης φωνολογική επεξεργασία	Ελλιπής φωνολογική επεξεργασία
Τήρηση της ακουστικής εικόνας της λέξης τηρώντας παράλληλα τους κανόνες ιστορικής ορθογραφίας.	Πιθανή τήρηση της ακουστικής εικόνας της λέξης χωρίς τήρηση των κανόνων ιστορικής ορθογραφίας.
Αναγνώριση των συνθετικών μιας λέξης, τα προθέματα, τα θέματα και τις καταλήξεις.	Δυσκολία αναγνώρισης ή ανάλυσης μιας λέξης στα συνθετικά της. Αδυναμία εφαρμογής μορφημικής ορθογραφίας.
Κάθε λέξη αναλύεται στα συνθετικά της κι εφαρμόζεται η σχετική ορθογραφία. Τα λάθη που εκδηλώνονται είναι πιθανό να οφείλονται σε λανθασμένες αντιστοιχίσεις κάποιου συνθετικού προς ορθογραφικό κανόνα.	Η συχνότερη στρατηγική που εφαρμόζεται είναι να χρησιμοποιούν λέξεις που έχουν απομνημονεύσει την ορθογραφική τους εικόνα ή / και να αντικαθιστούν τη λέξη που δε γνωρίζουν με κάποια που θυμούνται την ορθογραφία της. Λάθη σε: α) λέξεις που δε χρησιμοποιούνται συχνά, β) λέξεις στις οποίες δεν εφαρμόζονται ακριβείς γραφοφωνημικές αντιστοιχίες, γ) συχνόχρηστες λειτουργικές λέξεις (από, μη, είναι κτλ).

Παραγωγή γραπτού λόγου

- Η γραφή απαιτεί την ενεργοποίηση όλων των στρατηγικών και δεξιοτήτων που σχετίζονται με το χειρισμό του γραπτού λόγου και που έχουν αναφερθεί μέχρι τώρα.
- Η γραφή αποτελεί οριζόντιο στόχο του ΑΠ, διδάσκεται ωστόσο και χωριστά.
 - Στο δημοτικό σχολείο τα παιδιά καλούνται να τοποθετηθούν σε ένα θέμα που έχει ήδη συζητηθεί στην τάξη τους.
 - Στο γυμνάσιο οι γνώσεις και οι δεξιότητες σχηματοποιούνται και συστηματοποιούνται. Επεκτείνεται το λεξιλόγιο και διδάσκεται η δόμηση παραγράφων, η σύνδεσή τους και η παράθεση επιχειρημάτων.
- Ο τυπικός μαθητής, με μαθησιακές δυσκολίες εκφράζεται γραπτά έχοντας περιορισμένες δεξιότητες στο σχεδιασμό, την παραγωγή και τον έλεγχο των φάσεων της συγγραφικής διαδικασίας.

Στρατηγικές που αναπτύσσονται από μαθητές με Μ.Δ. πριν τη συγγραφή

- Δεν μπορούν να προσαρμόσουν το κείμενό τους στα χαρακτηριστικά αυτού που απευθύνονται, αλλά γράφουν πάντα με ένα συγκεκριμένο τρόπο. Η αιτία και οι συνθήκες συγγραφής δηλαδή δε γίνονται κατανοητές, ούτε ορίζουν την κατεύθυνση που θα ακολουθηθεί στη συγγραφή.
- Ενδεχομένως να υπάρχει αρχική καταγραφή ιδεών ή απόψεων η οποία όμως δε συνοδεύεται από καμιά διόρθωση.
- Γνωρίζουν ελάχιστες ή και καθόλου πληροφορίες για το θέμα / αντικείμενο που διαπραγματεύονται.

Στρατηγικές που αναπτύσσονται από μαθητές με Μ.Δ. κατά τη συγγραφή

- Περιορισμένος έλεγχος των στρατηγικών που θα χρησιμοποιήσουν κατά τη διάρκεια της συγγραφικής διαδικασίας.
- Συνήθως άσχημος γραφικός χαρακτήρας, γραφή εκτός γραμμών, καταστρατήγηση περιθωρίων.
- Αποκλειστικά απλές (αν όχι απλοϊκές) και ιδιαίτερα σύντομες προτάσεις.
- Προτάσεις με προβλήματα στη σύνταξη, στις οποίες δε δένουν τα νοήματα τους.
- Η συγγραφή φαίνεται να δομείται σε σύντομες απαντήσεις ερωτήσεων που είναι σε τυχαία σειρά.
- Πρόλογος κι επίλογος συνήθως απουσιάζουν.
- Μικρή έκταση του κειμένου.
- Μεγάλος αριθμός ορθογραφικών λαθών.
- Δυσκολία στο να αποφασίσουν για το τι θα γράψουν, είτε αυτό προέρχεται από τη μνήμη τους είτε από εξωτερικές πηγές.

Στρατηγικές που αναπτύσσονται από μαθητές με Μ.Δ. μετά τη συγγραφή

- Ελάχιστες διορθώσεις επί της ουσίας. Δυσκολεύονται να βελτιώσουν τα νοήματα του κειμένου που οι ίδιοι έχουν γράψει, εκτός ίσως από την στίξη του.
- Χρειάζονται κατά βάση πολύ περισσότερο χρόνο από όσο οι ώριμοι συγγραφείς.
- Θεωρούν «καλό» εκείνο το κείμενο που δεν έχει ορθογραφικά λάθη.

Παραγωγή γραπτού λόγου: Σύγκριση ενεργειών ώριμων & φτωχών συγγραφέων πριν, κατά & μετά τη γραφή

Ωριμοί / Ικανοί Συγγραφείς	Φτωχοί Συγγραφείς
Πριν τη συγγραφή	
Λαμβάνεται υπόψη ο αναγνώστης / ακροατής	Ο αναγνώστης / ακροατής δε τον ενδιαφέρει.
Προσανατολίζει τη σκέψη του στον τίτλο του κειμένου.	Δεν ξέρει τι να γράψει από όσα ήδη γνωρίζει και όσα πληροφορείται από εξωτερικές πηγές.
Αρχική καταγραφή ιδεών / απόψεων / γεγονότων που θα αναφερθούν στο κείμενο. Μετά την αρχική καταγραφή γίνεται η διάταξή τους στο κείμενο.	Ενδεχομένως να υπάρχει αρχική καταγραφή η οποία όμως δε συνοδεύεται από καμιά διόρθωση. Θεωρητικά η συγγραφή τελειώνει εδώ.
Ο συγγραφέας γνωρίζει σε καλό βαθμό τις αναφορές που γίνονται στο κείμενό του.	Ο συγγραφέας είναι πολύ πιθανό να γνωρίζει ελάχιστες ή και καθόλου πληροφορίες για το αντικείμενο που διαπραγματεύεται.
Κατά τη συγγραφή	
Τήρηση περιθωρίων, γραφή πάνω στις γραμμές, γραπτό νοικοκυρεμένο.	Συνήθως άσχημος γραφικός χαρακτήρας, γραφή εκτός γραμμών, καταστρατήγηση περιθωρίων.
Προτάσεις κάθε είδους και κάθε μεγέθους	Αποκλειστικά απλές (αν όχι απλοϊκές) και ιδιαίτερα σύντομες προτάσεις
Προτάσεις με σωστή σύνταξη και ολοκληρωμένα νοήματα.	Προτάσεις με προβλήματα στη σύνταξη, στις οποίες δε δένουν τα νοήματα τους
Η συγγραφή είναι δομημένη, φαίνεται να ακολουθεί ένα σχέδιο.	Η συγγραφή φαίνεται να δομείται σε σύντομες απαντήσεις ερωτήσεων που είναι σε τυχαία σειρά. Είναι δυνατόν τόσο να ξεκινήσει όσο και να συνεχιστεί η συγγραφή γράφοντας οτιδήποτε έρχεται στο μυαλό τους.
Διακρίνονται πρόλογος, κυρίως θέμα και επίλογος	Πρόλογος κι επίλογος συνήθως απουσιάζουν.
Εξάντληση του θέματος, μεγάλη έκταση του κειμένου.	Τυχαίες προτάσεις, μικρή έκταση του κειμένου.
Ελάχιστα ορθογραφικά λάθη.	Μεγάλος αριθμός ορθογραφικών λαθών.
Μετά τη συγγραφή	
Επισταμένη ανάγνωση του κειμένου. Ενδεχομένως να προβούν σε τροποποιήσεις προκειμένου να βελτιώσουν την παράθεση των νοημάτων του κειμένου τους.	Ελάχιστες διορθώσεις επί της ουσίας. Δυσκολεύονται να βελτιώσουν τα νοήματα του κειμένου που οι ίδιοι έχουν γράψει, εκτός ίσως από την στίξη του.
Οργανώνουν το χρόνο που τους δίνεται και παράγουν το κείμενό τους.	Χρειάζονται κατά βάση πολύ περισσότερο χρόνο από όσο οι ώριμοι συγγραφείς.
Θεωρούν καλό εκείνο το κείμενο που προσεγγίζει πλήρως το θέμα.	Θεωρούν καλό εκείνο το κείμενο που δεν έχει ορθογραφικά λάθη.

Διδασκαλία

Κειμενοκεντρική διδακτική προσέγγιση

- ΜΑΚ Halliday: Σε κάθε περίπτωση επικοινωνίας η γλώσσα λειτουργεί ταυτόχρονα:
 - α) ως πράξη κοινωνικής σημείωσης, πραγματώνει δηλαδή πάντα ένα επικοινωνιακό σκοπό
 - β) ως «πόρος» νοήματος, εγγράφει δηλαδή στην ίδια της δομή τον σκοπό της εκφοράς της και τα σημειωτικά χαρακτηριστικά της περίπτωσης επικοινωνίας (πού, πότε, σε ποιόν)
 - γ) ως κώδικας που πραγματώνεται μέσω του φωνημικού ή του συμβολικού κώδικα της γραφής (Halliday 2004).

- Martin (1993): Κειμενικό είδος ορίζεται ως η «σταδιακή, στοχοθετημένη κοινωνική διαδικασία» που επιτελείται μέσω της γλώσσας.

Κυρίαρχη θέση

- Η αντιμετώπιση των κειμενικών ειδών ως κοινωνικές διαδικασίες θεωρείται κεφαλαιώδους σημασία στην παιδαγωγική των κειμενικών ειδών.
- Το παιδί διδάσκεται όχι μόνο τα μακροδομικά και μικροδομικά στοιχεία ενός κειμενικού είδους, δηλαδή ως αφηρημένες γλωσσικές δομές, ως μορφές που πρέπει να μάθει σε πλαίσιο όμως που απαιτείται να «βιώσει» τον κοινωνικό στόχο τον οποίο υπηρετεί η χρήση μιας κειμενικής κατηγορίας μέσα από μια αυθεντική ή ημι-αυθεντική περίσταση επικοινωνίας.

ΔΕΠΠΣ (παράδειγμα): «Ιστορική» γνώση

- Προσωπική αφήγηση γεγονότων: ο συγγραφέας αφηγείται τι του έχει συμβεί. Υπάρχει χρονική ακολουθία στην αφήγηση. Χρησιμοποιεί α' ενικό πρόσωπο και οι συμμετέχοντες είναι συγκεκριμένοι δράστες.
- Αυτοβιογραφική αφήγηση: ο συγγραφέας αφηγείται την ιστορία της ζωής του σε α' ενικό και οι συμμετέχοντες είναι συγκεκριμένοι.
- Βιογραφική αφήγηση γεγονότων: ο συγγραφέας αφηγείται την ιστορία της ζωής κάποιου άλλου σε γ' ενικό. Υπάρχουν συγκεκριμένοι αλλά και γενικοί δρώντες.
- Ιστορική αφήγηση: ο συγγραφέας παραθέτει γεγονότα με αυστηρή χρονική ακολουθία. Χρησιμοποιεί γ' ενικό πρόσωπο και οι συμμετέχοντες είναι γενικοί κατά κύριο λόγο (με εξαίρεση όταν αναφέρεται σε συγκεκριμένα πρόσωπα που συμμετείχαν στα γεγονότα).
- Παραγωγική επιχειρηματολογία: ο συγγραφέας θέτει επιχειρήματα μετά την οργάνωση εξωτερικών και εσωτερικών παραγόντων. Χρησιμοποιεί γ' πρόσωπο.
- Επαγωγική επιχειρηματολογία: ο συγγραφέας θέτει επιχειρήματα χρησιμοποιώντας υποθετικές παραλλαγές. Χρησιμοποιεί γ' πρόσωπο.

Φάσεις συγγραφής

Μοντέλο Τριών <3> Φάσεων

- Φάση Σχεδιασμού
- Φάση Καταγραφής / Συγγραφής
- Φάση Επανεξέτασης

Διδάσκοντας στρατηγικές παραγωγής γραπτού κειμένου

- Πριν τη συγγραφή
- Υποβολή αυτό-ερωτήσεων: Ο μαθητής προετοιμάζεται για να γράψει το κείμενο, απαντώντας σε ερωτήσεις που ο ίδιος θέτει στον εαυτό του, όπως:
 - «Ο γενικός σκοπός του κειμένου που καλούμαι να γράψω είναι ...»
 - «Η δομή του κειμένου μου θα πρέπει να έχει τη μορφή ...»
 - «Τις πληροφορίες που θα χρειαστώ θα τις αντλήσω από ...»
 - «Ποιο θα πρέπει να είναι το μέγεθος του γραπτού κειμένου;»
 - «Πόσο χρόνο έχω στη διάθεσή μου για να το ετοιμάσω;»
- Η ΕΚΘΕΣΗ της προετοιμασίας:
 - Εκφράζω σκόρπια τις ιδέες μου
 - Κατηγοριοποιώ αυτές σε ομάδες
 - Θέτω αυτές σε λογική σειρά
 - Ελέγχω αν κάποια είναι παράταιρη με το θέμα
 - ΣΗμειώνω με αριθμούς την προτεραιότητα που τους δίνω.

Φάση σχεδιασμού

- Κατανόηση των επικοινωνιακών παραμέτρων της εκφώνησης: *σχετικά με ποιο θέμα πρέπει να γράψω; /ποιος είναι ο σκοπός της συγγραφής του; - ποια μορφή πρέπει να έχει το κείμενό μου;*
- Παραγωγή ιδεών: *τι ξέρω ή που μπορώ να βρω σχετικές πληροφορίες; Στη φάση του σχεδιασμού συστήνεται να μην επιλέγονται οι ιδέες αλλά να καταγράφονται όσο το δυνατόν περισσότερες.*
- Έλεγχο συνάφειας και ομαδοποίηση των ιδεών: *εξετάζω τις σκόρπιες ιδέες μου και βρίσκω ποιες είναι συναφείς μεταξύ τους. Συγκροτώ ομάδες των ιδεών μου.*
- Ταξινόμησή τους σε άξονα χρονικό, χωρικό, αιτιολογικό, από το όλο στο μερικό ή το αντίστροφο κτλ ανάλογα με το είδος του κειμένου (βάζω σύμβολα ή αριθμούς στις ομάδες των ιδεών μου για να θυμάμαι ποια προηγείται και ποιά έπεται. Ελέγχω ξανά την ταξινόμησή μου – είναι η κατάλληλη για το σκοπό μου, ανταποκρίνονται στη μορφή που πρέπει να έχει το κείμενό μου;)
- Αναστοχασμός-συμπερασμός : *ποιο το συμπέρασμα, το αποτέλεσμα, η γνώμη μου;*

Υποστηρικτικές τεχνικές

- Ερωτήσεις υποστήριξης
- Γραφικές αναπαραστάσεις
 - Κάθε τεχνική οπτικοποίησης, (εικόνες, σκίτσα κτλ), είναι πιο αποτελεσματική όταν χρησιμοποιείται σε συνδυασμό με γραπτές ερωτήσεις ή νύξεις (Myers 2001). Στη λογική αυτή, η γραφική αναπαράσταση της μακροδομής του κειμένου, παράλληλα με τις νύξεις, τις ερωτήσεις κτλ που υποστηρίζουν την παραγωγή ιδεών, μπορεί να συνοδευτεί από μια μικρή λίστα κατάλληλων ως προς το είδος του κειμένου διαρθρωτικών λέξεων, χρονικών, αιτιολογικών, συμπερασματικών, επεξηγηματικών κτλ (σχετικές κατηγορίες λέξεων βλ. Ματσαγγούρας 2001, Νάκας 2001) ώστε να υποστηριχθεί η ταξινόμηση των ιδεών.
- Ο δάσκαλος ως υπόδειγμα (modeling) - φωναχτή σκέψη
 - Οι διαδικασίες της γραφής και της ανάγνωσης έχουν επιβαρυνθεί ότι είναι «κρυφές» διαδικασίες σε σχέση με την ομιλία, αφού δύσκολα μπορεί κάποιος να αντιληφθεί τις γλωσσικές, γνωστικές και μεταγνωστικές διεργασίες που συνδέονται με την πραγμάτωσή τους (Snow 1993).

Φάση καταγραφής / συγγραφής

- Στη φάση της καταγραφής (drafting) οι αρχικές ιδέες καταγράφονται και ενδεχόμενα επεκτείνονται.
- Η προσοχή του μαθητή επικεντρώνεται στο περιεχόμενο με σκοπό το κείμενό του να παρουσιάσει ρέουσα μορφή (Rechek and al. 1996).
- Σύμφωνα με τη βιβλιογραφία, οι μαθητές στη φάση αυτή μπορεί να γράφουν πολύ πιο προσωπικά, να αφήνουν κενά ή να χρησιμοποιούν συντομεύσεις (Σπαντιδάκης 2004). Η διδακτική αυτή πρόταση στοχεύει να μετριάσει το γνωστικό φορτίο που επιβάλλουν οι δυσκολίες στη γραφή ή στην ορθογραφία και να επικεντρώσουν την προσοχή των παιδιών στο περιεχόμενο του κειμένου.

Διδάσκοντας στρατηγικές παραγωγής γραπτού κειμένου

- Κατά τη διάρκεια της γραφής
- Αυτο-υποβολή ερωτήσεων: Καθώς ο μαθητής γράφει, υποβάλλει ερωτήσεις στον εαυτό του, που αναφέρονται όχι μόνο στο περιεχόμενο, αλλά και στις τεχνικές και εκφραστικά μέσα που επιλέγει να χρησιμοποιήσει, όπως:
 - «Είναι το νόημα της πρότασης που μόλις έγραψα ολοκληρωμένο;»,
 - «Μήπως χρησιμοποιώ μακροπερίοδο λόγο;»
 - «Είναι το κείμενό μου συνεκτικό; Μήπως περνώ απότομα από την μια παράγραφο στην επόμενη; Να βάλω στην αρχή κάθε παραγράφου μια λέξη ή φράση, ώστε να περνώ εύκολα από τη μια στην άλλη;»
 - «Το περιεχόμενό μου είναι μέσα στο θέμα;»

Υποστηρικτικές τεχνικές

- Χορήγηση στοιχείων της μικροδομής του κειμενικού τύπου που καλείται να συνθέσει η μαθητής.
 - Δηλαδή, του χορηγείται ένα ενδεικτικό λεξιλόγιο με ουσιαστικά, ρηματικούς τύπους, τυπικές φραστικές δομές, κατάλληλες διαρθρωτικές λέξεις. Κάποιοι από τους ρηματικούς τύπους μπορεί να είναι στην πτώση/χρόνο/πρόσωπο που τυπικά υπαγορεύει η μακροδομή του κειμενικού είδους (π.χ σε εξιστόρηση: αόριστος, γ' πρόσωπο).
 - Οι διαρθρωτικές λέξεις δεν παρουσιάζονται σε ευρύτατες, λεξικογραφικού τύπου κατηγορίες – της μιας ή περισσότερων σελίδων!- θα πρέπει να συσχετίζονται με τη μικροδομή του κειμενικού είδους.
- Οι υποστηρικτικές μας τεχνικές που υιοθετούμε στην καταγραφή αλλά και στις υπόλοιπες φάσεις της συγγραφής είναι απαραίτητο να είναι σύντομες, λειτουργικές, δηλαδή αρθρωμένες σε σχέση με τα δεδομένα του επικοινωνιακού πλαισίου που τέθηκε προς συγγραφή και όσο το δυνατόν «οπτικοποιημένες».

Φάση επανεξέτασης

- Ο μαθητής-συγγραφέας αναλαμβάνει να επιφέρει βελτιώσεις που αφορούν το περιεχόμενο, τον τρόπο έκφρασης, τη δομή των προτάσεων και ιδεών.
- Βελτιώνει ασάφειες γλωσσικών στοιχείων (π.χ. εάν η αναφορά των προσωπικών ή αναφορικών αντωνυμιών είναι σαφής στον αναγνώστη) και ασάφειες τροπικότητας (π.χ. εγκλίσεις, χρόνοι)
- Ελέγχεται το λεξιλόγιο για ενδεχόμενες επαναλήψεις, σημασιολογική ασυμβατότητα, ακαταλληλότητα ως προς το γλωσσικό επίπεδο ύφους κτλ.
- Διαγράφονται επαναλαμβανόμενες πληροφορίες
- Ελέγχεται η οργάνωση των παραγράφων, η καταλληλότητα των διαρθρωτικών λέξεων.
- Επίσης, στη φάση της επανεξέτασης γίνεται έλεγχος ως προς:
 - τα σημεία στίξης
 - την ορθογραφία
 - τη γενική εμφάνιση του κειμένου.

Υποστηρικτικές τεχνικές

- Φύλλο αυτοελέγχου και βελτίωσης : Περιέχει συγκεκριμένες ερωτήσεις που κατευθύνουν την προσοχή του παιδιού σε «σημεία» που πρέπει να ελέγξει:
 - *Καταλαβαίνει ο αναγνώστης τι δηλώνουν οι αντωνυμίες;*
 - *Έχω ελέγξει τη συμφωνία αριθμού επιθέτων-ουσιαστικών;*
 - *Μήπως οι προτάσεις μου σταματούν απότομα και δε συνδέονται;*
 - *Μήπως επαναλαμβάνω κάποιες λέξεις πολλές φορές;*
 - *Οι λέξεις που συνδέουν τις παραγράφους είναι αυτές που ήθελα;*
 - *Έχω ορθογραφημένες τις καταλήξεις των ρημάτων σε-ομαι;*
 - *Αρχίζει με κεφαλαίο κάθε παράγραφος;*
- Συνεργατική επιμέλεια: Δημιουργία ομάδων στο πλαίσιο των οποίων ανταλλάσσονται τα γραπτά κείμενα, ή ανταλλαγή κειμένων ανά δυάδες.
 - Η συνεργατική τεχνική, η οποία μπορεί να εφαρμοστεί όχι μόνο στη φάση της επιμέλειας αλλά σε όλες τις φάσεις της συγγραφής και μπορεί να υποστηριχθεί από διάφορα διδακτικά πλαίσια (γραφή στον πίνακα, στον Η/Υ κτλ) θεωρείται ότι εξασφαλίζει την εμπειρική διαμόρφωση κινήτρων και την ενεργητική εμπλοκή των παιδιών.

Διδάσκοντας στρατηγικές παραγωγής γραπτού κειμένου

- Ο μαθητής ελέγχει πριν παραδώσει το κείμενό του
- Αποστασιοποίηση από το γραπτό: Ο μαθητής ξαναδιαβάζει προσεκτικά το κείμενο, προσπαθώντας να αποστασιοποιηθεί από αυτό και διορθώνει τα λάθη που υπάρχουν σαν να είναι ο ίδιος εκπαιδευτικός.
- Το ΣΟΣ της διόρθωσης: Για να θυμάται τι πρέπει να ελέγξει ο μαθητής μετά την ολοκλήρωση του γραπτού θυμάται την ακροστιχίδα ΣΟΣ που είναι η ακόλουθη:
- Συντακτικό – Γραμματική
- Ορθογραφία
- Στίξη

Ευχαριστώ για την προσοχή σας!
Ευχές για μια ήρεμη και ανέφελη
σχολική χρονιά!